

Posudek na bakalářskou práci
Foucault a internace šílenství
Zpracovala: Šárka Cinková

V úvodu se sice poznamenává, že „karteziánské gesto“ má v rámci onoho zlomu, který Descartes tematizuje v *Dějínách šílenství*, roli jen jednoho ze souboru mnoha znaků (str. 5), avšak stále platí, že tento jeden znak má v onom souboru zcela specifickou roli a funkci. Má totiž úlohu jakéhosi symptomu: Foucault je možná jediný filosof druhé poloviny dvacátého století, jehož knihy se vyznačují skutečnou literární kompozicí (a tím myslím kompozicí, nikoli stylem), v jejímž rámci bývá zvykem uvádět obecný historický jev jakýmsi inscenačním příkladem v podobě konkrétního textu, předloženého často ve velice minuciózní interpretaci (v *Dějínách šílenství* takto bude vystupovat Descartes a Diderot, ve slovech a věcech Sade a Cervantes, v Dohlížet a trestat záznam o popravě královraha Damiense atd.). Foucault se v těchto pasážích ukazuje nejen jako konstruktér monumentálních historických fresek či spíše něčeho, co vešlo do dějin literatury jako *tableaux*, ale také jako pozoruhodný interpret jednotlivých emblematických textů, které zdaleka nepředstavují pouhé „úvody“ k hlavní, historické části. Právě takovou úlohu má odkaz na Descarta v *Dějínách šílenství*. Předložená práce však ukazuje, že tato reference není ojedinělá ani samoučelná, nýbrž že různé zmínky o karteziánském gestu lze najít v celém Foucaultově díle – originálním jejím rysem je potom to, že automaticky přijímané dělení Foucaultova díla na (zpravidla) tři období (autorka na začátku práce nikoli nenáležitě rozlišuje období čtyři, když k obvyklým třem přidává ještě úvodní heideggerovské – podotýká ovšem, že F. dílo lze periodizovat „jen velmi mlhavě“) se zde ukazuje jako nepřiliš nosné interpretační východisko, což je vidět zejména tehdy, přihlédneme-li k průběžně vydávaným Foucaultovým seminářům na Collège de France, což autorka činí a já to oceňuji tím spíš, že byla nucena prokousávat se těmito obtížnými texty v originále – postup na naší škole pohřichu stále ještě velmi neobvyklý.

Karteziánské gesto je především již od úvodu zasazováno do širšího kontextu. Životopisná pasáž je omezena na minimum (což je dobře), načež následuje obecná pasáž o Foucaultově metodě, zejména ve vztahu k problematice šílenství, a to zejména prizmatem konfrontace mezi Foucaultovým pojetím „existencialistickým“ a mezi projektem „archeologie mlčení“, přičemž ovšem mezi obojím nacházíme jeden pozoruhodný kloub, jímž je absence díla, v němž se němota zkušenosti šílenství (ještě na konferenci o Nietzsche roku 1968, když Foucault po své přednášce dostane otázku, zda si myslí, že je skutečně možno učinit zkušenost šílenství, odpoví lakonicky „ano, ano“) stýká s jistou formou řeči, která ovšem činí dílo nemožným. To, že autorka v této i v jiných souvislostech upozorňuje na jisté „Foucaultovo romantické gesto“ (str. 21), není nijak nepatřičné.

Descartesův dobře známý výrok o šílenství je potom v těchto „geometrických“ dějínách vykládán jako symptomatické vyjádření momentu, kdy se rozum oddělil od nerozumu (str. 27). To, co tuto interpretaci činí nestandardní, samozřejmě není pozornost, kterou autorka věnuje známé Derridově kritice věnované oněm dvěma aspektům Foucaultova projektu (archeologie mlčení na jedné straně; mylná – podle Derridy – interpretace Descartova textu na straně druhé), nýbrž daleko spíše např. kapitola „Cesta za poznáním“, kde se karteziánské gesto uvádí – právě na základě četby Foucaultových seminářů, zejména mimořádně zajímavé a strašně tlusté *Hermeneutiky subjektu* – do souvislosti s tím, co Foucault označuje jako „spiritualita“, v kteréžto souvislosti se Descartes jeví jako autor dvojznačný: na jedné straně jakási anachronická rezonance mezi descartovskou introspekcí a antickým *gnothi seauton*, ale na straně druhé exkluze principu *epimeleia heautú*.

Abych však pouze nechválil, na druhou stranu se mi zdá, že celá řada výroků uvedených v této práci působí jako parafráze Foucaulta nebo někoho, kdo o něm psal. Zda se za nimi skrývá skutečné porozumění, lze ověřit pouze při obhajobě. Namátkou uvedu pasáž o

Rousselovi: píše se zde, že Foucault hodlá díky dílu R. Roussela odstranit „fenomenologický problém původní zkušenosti, ve které „němá“ zřejmost čeká na sublimaci skrze logos“ (str. 17) – hezká formulace, ale může to autorka objasnit? Stejně jako další řádky, kde se píše o „původní řeči“ (co to je?), o tom, že řeč je ve své podstatě rozpolcená (jak a proč?) a že Rousselův text poukazuje právě na tuto distanci (četla autorka Rousselův text a dokáže to vysvětlit?). Občas najdeme neobratnosti stylistické, dané jistou snahou o efekt: „... negativní sociální praxe rozhodně není sankcí za zhýralost vůči sociálnímu řádu“ (str. 32).

Na závěr prohlásím, že předkládaná bakalářka splňuje nároky, které mohou být na práci tohoto typu kladeny, tj. pracuje slušně se sekundární literaturou, spojuje svoje téma do smysluplného celku a překlepů a gramatických chyb je minimálně.

Navrhuji hodnocení 37 – 39 bodů.

4.6.2007

Josef Fulka